

НАУКОВИЙ ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

SCIENTIFIC HERALD
OF NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE

292

2018

НАУКОВИЙ ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

292

Серія: ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

SCIENTIFIC HERALD OF
NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE AND
ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE

Series: Philological Sciences

Київ–2018

ЗМІСТ

Шинкарук В. Д.	Vir magni ingenii (До ювілею професора К. Г. Городенської)	8
МОВОЗНАВСТВО. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО		
Шинкарук В. Д.	Дискурсивні висловлення з актуалізованим препозитивним компонентом	11
Харченко С. В.	Інституалізація поняття «синтаксична норма» в українському мовознавстві	18
Азарова Л. Є.	Мова як визначальний чинник ідентичності української нації	24
Личук М. І.	Формальний та семантичний принципи впорядкування нечленованих речених побудов	32
Мартинова Г. І.	Дієслівні форми з постфіксом -ся в середньонаддніпрянських говірках	38
Амеліна С. М., Шинкарук В. Д., Шитик Л. В., Ясакова Н. Ю.	Роль латинської мови у підготовці майбутніх філологів	45
Грабова І. В.	Функційні аналоги сполучників: статус, типологія	54
Ковтюх С. Л.	Морфологічна категорія особи у світлі міжчастиномовної взаємодії	67
Колібаба Л. М.	Основні підходи до визначення поняття метакомунікації в лінгвістиці	74
Пастернак Т. А.	Зв'язані форми родового відмінка множини як нові графеми словозмінних парадигм іменників	79
Поздрань Ю. В., Франчук Н. Л., Прищета О. П., Плевко А. А., Свищук О. В., Прокоф'єв Г. Л., Халіман О. В.	Актуалізовані граматичні форми дієслів в українській літературній мові початку XXI сторіччя	87
Горобець А. В.	Поліфункціональність як прагматична характеристика епілейтичного дискурсу	98
Запорожська Д. М.	Одоротивна лексика в романі Люко Дашвар «Ініціація»: семантико-прагматичний аспект	103
Горобець І. В.	Особливості вербалізації концепту Україна в мовомисленні сучасної української молоді	109
Боанджу Г.	Іронія та пропозиція: закономірності взаємодії	116
Бабенко В. О., Лисогори В. А., Качмарчик С. Г., Суліма М. І., Козуб Л. С., Дроздовська О. В.	Особливості видових протиставлень імперативних форм для вираження аксіологічних відтінків значень	124
	Лексико-семантичне поле «Час» у мові повісті Михайла Стельмаха «Гуси-лебеді летять»	131
	Суржик та суржикізмами в українських рок-поезіїх 80-х років XX століття	140
	Функційні особливості повтору ключових слів у мові сучасних українських газет	148
	Експресивність виражальних засобів мови в румунських інкатаціях	155
	Гендерний аспект у лінгвокультурології	159
	Особливості вживання мовних засобів вираження вибачень в англійській та українській мовах	160
	Лінгвокультурологічний потенціал англійських казок	166

Колесник М. Ю., Предак О. С., Сидорук Г. І., Петій А. О.	Особливості перекладу німецьких аграрних термінів українською мовою	175
	Проблеми передачі реалій англійських країн в перекладах прозових та повчальних творів	180

ТЕРМІНОЗНАВСТВО

Бибик С. П., Вакулик І. І., Шинкарук О. В., Багацька О. М.	Офіційно-діловий стиль: термінологічна субпарадигма енциклопедії української лінгвістичної науки	185
	Семантичне поле термінів ландшафту і назви рослин, які їх супроводжують	192
Кривець О. М., Петрова Т. О.	Наукова картина як інтегральна модель пізнання світу	202
	Українська термінографічна критика: від витоків до сучасності	208
Поліщук А. В., Якушко К. Г., Янушко К. Г., Поліщук А. В., Ольховська Н. С., Галік А. К., Ольховська Н. С., Кольцова О. О.	Особливість омонімічності загальноживаних дієслів абрєвіатурам технічних термінів	217
	Особливості співзвучності загальноживаних іменників з абрєвіатурами технічних термінів	222
	Становлення та розвиток термінології лісівництва: лексико-семантичний аспект	228
	Лексичні особливості перекладу термінології рибництва та аквакультури	234

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

Балаласва О. Ю.	Стандарт подання новин для мобільних прикладних програм	240
Грабовська І. В., Харченко Я. С.	Інформативні відповіді vs. респонсивні реакції в комунікації і метакомунікації	246

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ І МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Максимчук В. С., Сидорук Г. І., Бабенко В. А., Шивчук Л. Ю.	Технологія «занурення» під час вивчення іноземних мов	252
	Методи навчання англійської мови через безкоштовні додатки для обміну повідомленнями та завдання смартфона	257

УДК 811(=161.2)(045)

МОВА ЯК ВИЗНАЧАЛЬНИЙ ЧИННИК
ІДЕНТИЧНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІЇ

Л. Є. Азарова, доктор філологічних наук,
професор кафедри мовознавства

Вінницький національний технічний університет

E-mail: azarova.larusa@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2631-8151

Анотація. У статті висвітлено роль мови як джерела духовного життя народу, визначального чинника і головної ознаки ідентичності української нації. Проаналізовано причини й наслідки двомовності в Україні. З'ясовано, що двомовність на державному рівні є руйнівним процесом для країни. Доведено, що єдине консолідоване суспільство може витворюватися лише на ґрунті спільної духовності й мови, позаяк саме вона є тим визначальним чинником, який характеризує самототожність нації. Визначено, що мова забезпечує кореляцію взаємостосунків у міжсуспільному та міждержавному просторі. Установлено, що Україна має цілеспрямовано й послідовно проводити в життя вже обрану нею мовну політику з її пріоритетним напрямом – виконанням 10-ї статті Конституції, адже нація тільки тоді може бути повністю функціональною, якщо мова виконує всі належні їй функції. Підтверджено, що мовна політика визначає курс держави на зовнішньополітичній арені, формує концепт самоусвідомлення народу себе як нації. Окреслено перспективи розвитку та функціонування української мови в Україні.

Ключові слова: мовна ситуація, генетичний код, державна мова, феномен нації, мовна політика, двомовність, визначальний чинник ідентичності нації.

Мова є стрижневим елементом на кожному з етапів виникнення та розвитку держави. Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Жодне суспільство, на якому б рівні воно не було, не може існувати без

мови. Це стосується всіх народів, усіх верств і прошарків суспільства й кожної окремої людини. Оскільки мова – явище суспільне, то не лише загибель суспільства призводить до зникнення мови, а й умирання мови спричиняє зникнення нації, яка не вберегла своєї мови. Мовна система обслуговує всі сфери нашого життя, унормовує та структурує парадигму відносин нації загалом і кожного з її представників зокрема. Вона є об'єктом уваги мовознавців з огляду на мовну політику, яку провадить певна країна.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальне розуміння поняття мовної ситуації досліджували такі мовознавці як: П. Кононенко, Л. Скуратівський, Г. Шевхова, Л. Масенко, В. Русанівський, О. Мельничук, І. Білодід, О. Тараненко, І. Усаченко, М. Степаненко, О. Ткаченко та ін. Вони розглядали весь комплекс особливостей мови й різних сторін духовної культури нації, мовну політику в історичному аспекті розвитку українського суспільства, мову як ознаку державності, специфіку співвідношення компонентів культури з мовою, їх рівнями; перспективи розвитку та функціонування української мови в Україні, яка є свідченням розвитку людства. Над дослідженням мовної політики з питань значення культурних і мовних чинників для збереження національної ідентифікації працювали О. Ткаченко, Л. Ковач, В. Отрешко, І. Ісаченко. Шляхи удосконалення державної мовної політики розглядала Г. Євсєєва. Білінгвальну комунікативність як лінгвоекотологічну проблему досліджували О. Бондар, В. Іванишина, Ю. Коваліва, Ю. Римаренко, Г. Ковальчук та багато інших дослідників. Серед важливих праць, у яких висвітлено загальне розуміння поняття мови і мовної ситуації, виокремлюємо монографії та статті Ю. Шевельова, Дж. Фішмана, У. Вайнрайха. У своїй праці «Мовні контакти» У. Вайнрайх розглядає практику паралельного користування мовами і називає це двомовністю, наводить її ознаки і подає різні класифікації білінгвізму. Над дослідженням проблем мовної політики в Україні працювали: С. Здіорук, В. Нагорний, С. Гнатюк та ін. Водночас на сьогодні ще не створено довершених універсальних теорій, які можна було б покласти в основу розгляду

співвідносності мови до феномену, генетичного коду, визначального чинника ідентичності української нації. Розглянута проблема належить до царини найскладніших, досі ще мало висвітлених. Тому це дослідження є конче **актуальним** і необхідним.

Метою цієї розвідки є спроба показати мову як визначальний чинник і головну ознаку ідентичності української нації з її проблемами й перспективами розвитку; розглянути причини й наслідки двомовності в Україні. Для досягнення цієї мети розв'язано такі **завдання**:

- висвітлено роль мови як джерела духовного життя народу;
- проаналізовано причини й наслідки двомовності в Україні;
- окреслено перспективи розвитку та функціонування української мови.

Основними методами дослідження є метод лінгвістичного опису з прийомами спостереження, систематизації мовних фактів і явищ та метод комплексного аналізу.

Історія української мови містить багато трагічних сторінок. Упродовж багатьох віків, починаючи ще з часів навал напівдиких племен, українські землі перебували під майже постійним контролем загарбників та поневолювачів, які знищували школи, храми, друкарні, переслідували патріотів, цвіт інтелігенції. Так на початку XVIII ст. указом Петра I було заборонено друкувати українською мовою релігійну літературу. Він ліквідував Київську і Чернігівську друкарні, заборонив саму назву «Україна», замінивши її на «Малоросія». Знищення Запорозької Січі та козацтва, запровадження російських шкіл за царювання Катерини II спричинилося до того, що волелюбний народ було перетворено на безсловесне, пригнічене, темне населення [6, с. 8]. Таємний циркуляр міністра внутрішніх справ Росії П. Валуєва (1863 р.) заборонив друкування українською мовою шкільних і релігійних видань. Українською мовою дозволялося друкувати лише художні твори селянської тематики і тільки з дозволу жорсткої цензури. Статус української мови в цьому документі визначався такими словами: «ніякої особливої малоросійської мови не було, немає і бути не може». Емський указ

1876 р. (був підписаний Олександром II у м. Емсі) заборонив повністю друкувати та ввозити з-за кордону оригінальні твори українською мовою, писати нею тексти для музичних творів, ставити вистави із суто українським репертуаром; не дозволялося співати українських пісень, розмовляти рідною мовою в навчальних закладах і державних установах. Урядова політика зводилася до того, щоб вилучити українську тематику з культурних жанрів. У 70 – 80-ті роки, після Великої Вітчизняної війни, прокотилися по країні хвилі жорстких репресій. Звинувачено в націоналізмі сотні вчених, кращих представників творчої інтелігенції загнано до сталінських таборів, які стали жертвами тоталітарного режиму. Було розігнано інститути історії й філософії, масово відкривалися російськомовні дитячі садки, школи, училища; рідну мову витісняли із середніх і вищих навчальних закладів. У державному і партійному апараті, у діловодстві, науці запанувала російська мова. І все це здійснювалося під гаслом інтернаціоналізму, створення єдиної спільності – радянського народу. Гостро постало питання про долю української мови і народу як нації [6, с. 9]. Утиски і заборони позбавили українську мову умов для нормального розвитку й функціонування, зумовили те, що у XIX ст. вона не використовувалася в державних установах і в освітніх закладах; її розвиток відбувався переважно в межах художнього стилю. Розбудова публіцистичного, наукового та офіційно-ділового стилів, які є атрибутом високорозвинених літературних мов, почалася лише на початку наступного століття. Але ні емські укази, ні валуєвські циркуляри, ні брестська унія не змогли подолати ту внутрішню силу, якою первинно була наділена наша мова. Вона не дала нації розчинитися і зникнути серед підкорювачів [4, с. 8]. Український народ черпав життєві сили з джерел усної народної творчості, народної пісні й мудрості та створив власну літературну мову, театральне і музичне мистецтво, які всередині XIX ст. заявили на весь світ, що народ наш як нація існує і розвивається [6, с. 8]. Незважаючи на надскладні умови країна не тільки змогла сформуватися в незалежну суверенну державу, а й зберегти, збагатити й розвинути свою мову. І тому дивним є той факт, що, хоча Україна здобула

незалежність понад 20 років тому, створити націю, об'єднавши її спільною мовою, їй поки ще не вдалося. Окрім тривалого історичного «розхитування» престижу української мови та зовнішніх факторів впливу на неї, ускладнює ситуацію з мовним питанням у нашій країні ще й конфронтація всередині самого суспільства, що характеризується суперечливістю поглядів різних політичних партій і соціальних груп на стан і статус української мови в державі, становище інших мов в їх функціонуванні [4, с. 8]. Саме тому, проблема мови як своєрідного генетичного коду, визначального чинника ідентичності української нації, що була однією з найважливіших у європейському мовознавстві ХІХ ст., на сьогодні знову набуває своєї актуальності.

Душею кожної держави є нація. Народ, не об'єднаний однією мовою, нацією ще не став. Тим самим захитується у своїх основах його держава. Тому кожна держава, дбаючи про своє майбутнє, першорядної ваги надає поширенню державної мови, в Україні – української, стан якої є явно незадовільним. Це не означає, зрозуміло, що нема в ній жодних проблем із мовами національних меншин, у тім числі найбільшої, російської. Проте парадоксальність мовної ситуації в Україні полягає в тім, що чи не в найгіршому стані в ній перебуває мова «національної більшини», українська, а це позначається негативно на розвитку держави в цілому, бо не може процвітати держава, основний народ якої – стрижень нації політичної, принижено й занедбано. А тому поряд із питанням безпеки військової, економічної, екологічної в Україні не менш гостро стоїть питання мовно-національної безпеки, яке ще чекає на свій розв'язок. [8, с. 18].

Мовна політика України є досить розбіжною з мовним становищем суспільства. Вона не забезпечує соціального престижу державної мови та реалізацію її суспільних функцій. Основна причина такого стану речей не тільки у відсутності дієвого державного механізму регулювання мовного питання. Нормалізації мовної ситуації в сучасній Україні заважає надмірна політизація мовного питання. А діючи нині в державі нормативні положення не

відповідають вимогам державотворення і лише породжують суперечки навколо мовного питання [7, с. 22].

Для розв'язання цієї проблеми слід врахувати весь комплекс особливостей мови та різних сторін духовної культури нації, специфіку співвідношення компонентів культури з мовою, її рівнями. Мова, передаючи інформації про світогляд народу, який розмовляє нею, є також відображенням культури, взаємодіє з нею. Мова тісно пов'язана з історією народу – носія цієї мови – та з історією культури, з формуванням свого культурно-історичного ареалу. Вона безпосередньо співіснує також із соціологією, психологією, кібернетикою, інформатикою, семіотикою не тільки в плані вироблення моделей, зразків мовної поведінки, а й мовної свідомості, що формує життєву і виробничу поведінку нації [1, с. 154].

Українська мова є національною мовою українського народу. Вона належить до найбагатших і найрозвиненіших мов світу. Про це свідчать такі її властивості, як багатство запасу слів, розвинена синоніміка, досконалість фонетичної й граматичної системи. Ще в 1834 р. російський академік І. Срезневський стверджував, що українська мова є «однією з найбагатших слов'янських мов, що вона навряд чи поступиться, наприклад, перед богемською щодо багатства слів і виразів, перед польською щодо мальовничості, перед сербською щодо приємності»; він називав її «поетичною, мелодійною, мальовничою». Українська мова входить до третього десятка демографічно найпоширеніших мов у світі і за цим параметром є другою за поширеністю серед слов'янських мов. За милозвучністю вона посідає друге місце після італійської мови. Відомий турецький мандрівник XVII століття Евлія Челебі вважав українську мову «більш всеосяжною і багатшою, ніж перська, китайська, монгольська і всілякі інші». Слушно зауважував німецький мовознавець В.Гумбольдт «Різні мови... є різними світоглядами... Своєрідність мови впливає на сутність нації, як тієї, яка розмовляє нею, так і тієї, якій вона чужа, тому уважне вивчення мови повинно включати в себе все, що історія й філософія пов'язує із внутрішнім світом людини» [5, с. 245]. На думку

французького мовознавця Ж. Вандрієса, лише вивчаючи суспільну роль мови, можна скласти собі уявлення, що таке мова. Вона – визначальний атрибут нації та держави [4, с. 16].

Не минули увагою нашої мови й іноземці, які бували на українській землі. Француз П'єр Шевальє, який перебував тут у XVII столітті, за Хмельниччини, у книжці «Історія козаків проти Польщі» згадує, що українська мова «дуже ніжна й сповнена пестливих виразів та надзвичайно витончених зворотів». А німецький поет XIX століття Ф. Боденштедт, який подорожував Україною, підносить її найвище серед слов'янських сестер. Він писав про те, що «українська мова – наймелодійніша й найголосніша поміж усіма слов'янськими мовами, з великими музичними можливостями. Ніде дух народної поезії не відбивався настільки виразно й сонячно, як він відбився в піснях українських»...

Відомо, що мова кожного народу – явище давнє, її коріння сягає в доісторичні часи. Вона є найгеніальнішим наслідком матеріальної й духовної діяльності багатьох поколінь, а кожне створене слово – це символ сформованої ідеї, витвореної у великих зусиллях людини проникнути у світ природи, у саму себе. Національна мова – це здобуток культури, духовної діяльності певного народу, а одночасно й здобуток культури всього людства, бо кожна мова доповнює іншу, а разом вони – витвір світового колективного людського розуму. Мова – найбільше багатство народу. Тому кожне суспільство, кожен народ оберігає її як святиню і дбає, щоб усі його члени добре знали свою мову, правильно користувалися нею. «Тільки через мову живе народ: її смерть – його кончина», – твердив видатний чеський філолог минулого століття Й. Юнгман [2, с. 45].

Сучасна українська мова є багатовіковим надбанням українського народу. Вона створена зусиллями багатьох поколінь. І, за влучним висловом Івана Огієнка, «...в мові наша стара й нова культура, ознака нашого національного визнання... І поки живе мова – житиме й народ як національність» [4, с. 17]. Багато відомих людей відзначали велич і красу української мови. «Мова – то неоціненне духовне багатство, у якому народ живе, передає з покоління в

покоління свою мудрість і славу, культуру і традиції. Бо в рідному слові народ усвідомлює себе як творчу силу. Рідне слово – то невичерпне, животворне і невмируще джерело, з якого дитина черпає уявлення про навколишній світ, про свою родину, про своє село чи місто, про весь свій край. Саме в рідному слові народ усвідомлює себе як творчу силу», – так писав про значення рідної мови великий педагог В. О. Сухомлинський. Мова для Т. Г. Шевченка – це найвищий дар людини й народу, талісман їхньої долі, таланту, безсмертя. Проникливо-задушевно писав про рідну мову Панас Мирний. Він називав її «живою схованкою людського духу, багатою скарбницею, у яку народ складає і своє давнє життя, і свої сподівання, і розум, і досвід». Олесь Гончар називав мову генофондом культури. Він зазначав, що «мова – це не просто спосіб спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна художня, інтелектуальна і мисленева діяльність народу». Д. Овсянико-Куликовський визначав мову як генетичний код нації, національної культури, запоруки самобутності та самозбереження. Він писав, що «рідна мова – це музика й малювання душі людської». Цей список афористичних висловів про рідну мову, роль слова в житті народу і людини визначав своїм обов'язком поповнити майже кожен поет чи письменник, тому що мова й мовлення – це найголовніші засоби самовираження особистості. Через властиву тільки свідомості поета єдність породженого смислу з історичним і життєвим досвідом народу говорить душа поета і письменника про те, що вона бачить, що її турбує [2, с. 44].

Останнім часом усе ще анонсується проблемне питання двомовності. Відповідне рішення про офіційну двомовність в Україні спрямоване не стільки на «єдність у багатомайтті», як декларовану мету, а саме на роз'єднання країни, руйнацію і без того крихкого суспільного компромісу [3, с. 72].

Двомовність у загальнонаціональному спілкуванні в межах однієї держави є неприродним явищем, оскільки друга мова поступово переймає функцію рідної мови, виникає небезпека зникнення саме рідної мови. Аргументацією

цього є те, що абсолютна більшість зарубіжних соціолінгвістів трактує явище масової двомовності, яку переживає певна національна спільнота, як певний етап в асимілятивному процесі витіснення однієї мови іншою. При такому контактуванні двох мов одна прагне стати домінуючою, а друга – підлеглою. У цьому процесі генетично-структурна близькість мов полегшує домінуючій мові процес поглинання підлеглої мови. Слід відзначити, що домінування російської мови призведе до занепаду і стагнації української мови. Це «міна уповільненої дії». За умови наявності двох державних мов Україна знову перетвориться на Малоросію і стане придатком Великої Росії. Одним із наслідків явища двомовності є втрата особистісно національної свідомості, роздвоєння внутрішнього світу мовця [3, с. 72]. Тому зникнення української мови як державної призведе до забуття і незнання історії країни, оскільки мова тісно пов'язана з історією народу – носія даної мови – та з історією культури. Вона є важливим надбанням українського народу, потужним чинником консолідації багатонаціонального українського суспільства. Невипадково мову називають «акумулятором, інтегратором суспільства і культури». Мова охоплює усі сфери суспільного життя: освіту, науку, мистецтво. Вона єднає між собою різні покоління людей, передається як заповіт, як найдорожча спадщина. Тому піклування про рідну мову, любов і повага до неї має бути в центрі уваги кожної нації, оскільки людина є носієм мови, а отже – і носієм духовної культури нації. Тому питання повноцінного функціонування української мови в комунікативному просторі країни залишається актуальним і сьогодні.

Висновки і перспективи. Отже, незважаючи на нерозв'язаність багатьох проблем у функціонуванні української мови, сьогодні є очевидними позитивні зрушення в мовній ситуації в Україні. За роки незалежності відбулися зміни у сферах функціонування української мови, в освіті, у мові публічних заходів, діловодстві. Останнім часом зростає престиж української мови, посилюється національна свідомість українського народу, адже мова – своєрідний генетичний, визначальний чинник ідентифікації української нації, а не лише засіб спілкування. У наш час українська культура досить розвинена. Щоб

забезпечити розвиток української мови, нею створено величезну кількість наукової, політичної, художньої літератури, яка знайомить з нашою історією, філософською думкою, українськими традиціями та звичаями. Українською мовою на сьогодні перекладено найвидатніші твори світової літератури. Мова в її літературній формі набула високого рівня розвитку. Вона має досконало опрацьовану граматику, сформовану науково-технічну термінологію, розвинену стилістичну систему, здатну забезпечити спілкування і порозуміння в усіх сферах суспільного життя. Її пізнавальний, виражальний і комунікативний потенціал надзвичайно потужний.

На думку фахівців, для справжнього утвердження мови в державі нею повинні спілкуватися три чверті населення, які називають себе українцями. Але українці повинні не просто говорити чи писати рідною мовою, а й робити це досконало, виявляючи лексико-граматичне багатство, комунікативні можливості національної мови свого народу. Саме про таке ставлення до рідної мови говорив О. Гончар: «Усунути деформацію мови, очистити її від спотворень, повернути нашій мові справжню народну красу – це справа честі всіх нас, і старших, і молодших, це природний обов'язок кожного перед незалежною, вільною Україною. Адже і мовою нації визначається моральне здоров'я народу, його розвиненість, культурність. Все це також визначатиме образ і творчу спроможу України в сім'ї цивілізованих демократичних держав». То ж плачемо нашу рідну українську мову, адже вона є настільки неповторною та унікальною серед інших мов світу. Загине мова – загине нація, адже, за словами Вільгельма фон Гумбольдта, «мова народу – його душа, а душа народу – це його мова» [5, с. 112].

Надання українській мові статусу державної сприяє всебічному розвитку національної культури українського народу, а тим самим здійсненню найвищих гуманістичних загальнолюдських ідеалів.

Відповідно до концепції державної мовної політики в Україні, державність української мови є ключовим чинником консолідації українського суспільства на всій території України, гарантією збереження національної

ідентичності українського етносу і державної єдності України. З огляду на це, українська нація і держава мають забезпечувати відродження і захист української мови, якісну розбудову українського мовного простору. Оскільки українська мова старописемна мова з великою історико-культурною спадщиною, держава має піклуватися про наукове дослідження давніх писемних пам'яток, їх популяризацію. На сьогодні ще залишається актуальним збереження і вивчення діалектів української мови – джерела її самобутності й сили. Це і є предметом подальшої розвідки.

Список використаних джерел

1. Азарова Л. Є. Мова як генетичний код нації. / Л. Є. Азарова // Записки з українського мовознавства. Українська ментальність. Діалог світил. – Одеса: Астропринт, 2003. – Вип. 12. С. 154 – 161.
2. Азарова Л. Є. Мова як феномен нації / Л. Є. Азарова // Лінгвістичні дослідження. Зб. наук. праць. Вип. 24. – Харків, 2008. С. 43 – 49.
3. Азарова Л. Є. Двомовність: причини й наслідки / Л. Є. Азарова // Рідний край : Альманах Полтавського педагогічного університету. – Полтава, 2015. – № 2 (33). - С. 71–74
4. Гошовська В. А. Мовна політика в Україні : навч.-метод. матеріали / В. А. Гошовська; уклад : А. В. Фоменко, Ю. В. Стрілецька. – Київ : НАДУ, 2013. – 36 с.
5. Гумбольдт В. О различии строения человеческих языков и его влияния на духовное развитие человеческого рода / В. Гумбольдт // Избранные труды по языкознанию / Пер. Г. В.Рамишвили. – Москва: Прогресс, 1984. – 400 с.
6. Ладоня І. О. Українська мова. – Київ, 2001. – с. 36
7. Отрешко В. Мовна політика в Україні: витоки, еволюція, сучасний стан / В. Отрешко // Вісник Інституту розвитку дитини. – 2014. – Вип. 32. – С. 22 – 30.
8. Ткаченко О. Б. Українська мова і мовне життя світу. – Київ: Спалах, 2004. – 271 С.

References

1. Azarova L. (2003) Mova yak henetychnyi kod natsii, «Zapysky z ukrainskoho movoznavstva. Ukrainaska mentalnist. Dialoh svityl», Vyp. 12, s. 154 – 161.
2. Azarova L. (2008) Mova yak fenomen natsii, «Linhvistychni doslidzhennia», Vyp. 24, s. 43 – 49.
3. Azarova L. (2015) Dvomovnist: prychny y naslidky, «Ridnyi krai», № 2 (33), s. 71–74.
4. Hoshovska V. (2013) Movna polityka v Ukraini, NADU, Kyiv.

5. Humboldt V. (1984) O razlychyy stroeniya chelovecheskykh yazykov y eho vlyianyy na dukhovnoe razvytye chelovecheskoho roda [v:] V. Humboldt, Yzbrannyye trudy po yazykoznaniiu, Prohress, Moskva.
6. Ladonia I. (2001) Ukrainska mova, Kyiv.
7. Otreshko V. (2014) Movna polityka v ukraini: vytoky, evoliutsiia, suchasnyi stan, «Visnyk Instytutu rozvytku dytynu», Vyp. 32, s. 22 – 30.
8. Tkachenko O. (2004) Ukrainska mova i movne zhyttia svitu, Spalakh, Kyiv.

ЯЗЫК КАК ОПРЕДЕЛЯЮЩИЙ ФАКТОР ИДЕНТИЧНОСТИ УКРАИНСКОЙ НАЦИИ

Л. Е. Азарова

Аннотация. В статье раскрыта роль языка как источника духовной жизни народа, определяющего фактора и главного признака идентичности украинской нации. Проанализированы причины и последствия двуязычия в Украине. Установлено, что двуязычие на государственном уровне является разрушительным процессом для страны. Доказано, что единое консолидированное общество может быть сформировано только на почве общей духовности, общего языка, поскольку именно язык является тем определяющим фактором, который характеризует самотождественность нации. Определено, что язык обеспечивает корреляцию взаимоотношений в общественном и межгосударственном пространстве. Установлено, что Украина должна целенаправленно и последовательно воплощать в жизнь уже выбранную ею языковую политику с её приоритетным направлением – выполнением 10-й статьи Конституции, поскольку нация только тогда может быть полностью функциональной, если язык выполняет все присущие ему функции. Языковая политика определяет курс государства на внешнеполитической арене, формирует концепт самосознания народа как нации. Определены перспективы развития и функционирования украинского языка в Украине.

Ключевые слова: языковая ситуация, генетический код, государственный язык, феномен нации, языковая политика, двуязычие, определяющий фактор идентичности нации.

LANGUAGE AS KEY IDENTITY FACTOR OF UKRAINE'S NATION

Azarova, Larysa

***Summary:** The article examines the role of language as a source of cultural life, and as a key feature of nation's identity. The author comments on the bilingual environment and explains its possible consequences. The author makes a statement that official status of bilingualism is highly likely to launch destructive processes in Ukraine. The author proves that common culture and language are key unification and consolidation factors, necessary for nation's identity. Language correlates the interaction within society and state sectors. The author supports the current state language policy, totally corresponding to Article 10 of the Constitution of Ukraine. Nation's functionality totally depends on the functionality of home language. Language policy determines country's foreign vector and forms nation's identity concept. The perspectives of Ukrainian language functioning and development are pointed out in the article.*

***Key words are:** language issues, genetic code, state language, nation's identity, language policy, bilingualism, key factor of nation's identity.*

LANGUAGE AS KEY IDENTITY FACTOR OF UKRAINE'S NATION

Azarova, Larysa

***Introduction:** Language status is a subject of hot discussions in Ukraine. In the recent years the organs of State power passed a number of legal acts and resolutions widening the limits of home language implementation. The Law on Languages in USSR (1989), and resolutions of the Constitutional Court of Ukraine (1999) were directed on solution of pressing language problems. The Article 10 of the Constitution of Ukraine regulates the use of Ukrainian language as the only state language.*

Home language takes a vitally important place in the state policy of Ukraine. Language is nation's genetic code and the means of civic and national education. Home language is a reliable means of differentiation of Ukrainians from other

nations, and a significant unification factor for all citizens. Ukrainian language is treated to be a “symbolic key to the national culture”.

Home language usage is considered to be one of the most vital, most complicated multifold issues in Ukraine. Thus, research on this issue remains an important objective.

The *purpose* of this article is to outline home language as the key factor and the main feature of Ukraine’s national identity; to point out its current challenges and development perspectives; to find out the origin of bilingualism in Ukraine and its probable consequences for this country.

There are three basic research *methods*: supervision-based linguistic description, arrangement of language facts and phenomena, systemic analysis.

Universal theories explaining the interrelation between the Ukrainian language and main characteristics or key factors of national identity have not been constructed yet. Further investigations in this area are expected to contribute into the academic *novelty* of this research.

Result: Bilingualism is still on the agenda in Ukraine. Arguably, granting another language (Russian) a status of second official language in Ukraine might ruin the civic compromise. Instead of declared civic consolidation, this action might result in aggravation of the language crisis.

Bilingual environment is highly likely to put Ukraine under the danger of losing its identity and inevitably turning into a region of Russia. Preservation of Ukrainian language, its protection from external negative impacts has become a vitally important mission. Despite regularly emerging challenges in home language functioning, there are a lot of evident quality improvements. Over the years of independence Ukrainian language has spread within education sector and business documentation; it is widely used at public events and performances. More and more young people use Ukrainian language as a means of everyday communication. Standard Ukrainian language has reached high level of development. It has advanced grammar, replenished scientific terminology vocabulary, well-developed stylistics

covering all spheres of life. Ukrainian language is characterized by a high cognitive, expressive and communicative potential.

Conclusions: According to the conception of the State policy, Ukrainian language has a status of single state language in Ukraine. This approach guarantees preservation of national identity of Ukrainian ethnicity and protection of state integrity. In light of this, both the society and the State are expected to contribute into renovation and protection of Ukrainian language.

Perspective of further research: Home language is an ancient historic and cultural legacy of Ukraine. The state is supposed to invest into preservation and examination of Ukrainian language dialects, the original source of its uniqueness and power.